

В. О. Степаненко,
аспірант, Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна
ORCID: 0000-0001-8370-6137

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.6.52

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОРСЬКОЇ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КРАЇНИ

V. Stepanenko,
Postgraduate student, National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tuhun-Baranovskyi, Kryvyi Rih, Ukraine

PROVIDING THE COMPETITIVENESS OF THE COUNTRY'S MARITIME TRANSPORT INFRASTRUCTURE

У статті визначено сутність поняття "забезпечення конкурентоспроможності", під яким варто розуміти проведення систематизованої та впорядкованої діяльності, спрямованої на досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності. Узагальнено теоретико-методичні засади управління конкурентоспроможністю інфраструктурної галузі. На підставі контент-аналізу літератури було визначено, що головними елементами управління є ціль, об'єкт та суб'єкт, принципи, методи та інструменти, а також функції управління. На підґрунті основних елементів управління сформульовано контур теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури, який розглядається як взаємодія компонентів: принципів, рівнів управління, методів, завдань, інструментів, функцій управління. Представлений контур дозволить приймати ефективні управлінські рішення на окремих рівнях (мега, макро, мезо, мікро) щодо підвищення та підтримування необхідного рівня конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури.

The article defines the essence of the concept of "providing competitiveness", which should be understood as carrying out systematized and orderly activities aimed at achieving the required level of competitiveness. Generalized theoretical and methodological foundations for managing the competitiveness of the infrastructure industry. Based on the content analysis of the literature, it was determined that the main elements of management are the goal, object and subject, principles, methods and tools, as well as management functions. On the basis of the main elements of management, the outline of the theoretical and methodological foundations of providing the competitiveness of the maritime transport infrastructure is formulated. Within the framework of the formed contour, it was established that in order to achieve the required level of competitiveness of the maritime transport infrastructure, it is necessary to ensure the interaction of subjects and objects of the maritime transport infrastructure, to provide for the implementation of tasks (improved service levels, efficient asset management, improved infrastructure processes and efficient use of technology), apply principles (consistency and complexity, synergy, innovation, hierarchy, flexibility, congruence, adaptability, strategic importance, integration, consistency), methods (political, administrative, legal, organizational, economic, social), instruments (financial, socio-economic, organizational, technological, informational) and management functions (planning, organization, motivation, control, coordination), make and implement effective strategic management decisions on the formation, operation and development of maritime transport infrastructure. The outline of the theoretical and methodological foundations of ensuring the competitiveness of the maritime transport infrastructure is presented, which will make it possible to make effective management decisions at individual levels (mega, macro, meso, micro) to increase and maintain the required level of competitiveness of the maritime transport infrastructure.

Ключові слова: інфраструктура, морська транспортна інфраструктура, забезпечення конкурентоспроможності, управління конкурентоспроможністю, елементи управління.

Key words: infrastructure, maritime transport infrastructure, providing competitiveness, competitiveness management, controls.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах розвитку країни взаємозв'язок морської транспортної інфраструктури та економічного розвитку держави має велике значення для конку-

рентоспроможності держави. Ефективно функціонуюча морська транспортна інфраструктура необхідна для сталого розвитку ринкової економіки та підвищення конкурентних позицій держави. Тому забезпечення кон-

курентоспроможності морської транспортної інфраструктури на внутрішньому та зовнішньому ринках стає актуальним. Це пов'язано зі збільшенням інтенсивності розвитку всіх процесів в економічному середовищі, зміною факторів зовнішнього середовища. Процес забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури — це цілісна система фінансових, управлінських, інноваційних, кадрових та інших заходів. Конкурентоспроможність є обов'язковою вимогою для успішного функціонування морської транспортної інфраструктури, яку ставить ринок транспортних послуг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню теоретичних основ забезпечення конкурентоспроможності об'єктів присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Так, Драган О.І. дослідила основні методологічні аспекти дослідження систем та їх використання для обґрунтування системного підходу до системи забезпечення конкурентоспроможності [1]. Коротков А.М. та Єленєва Ю.Я. розглянули характеристики відомих підходів до забезпечення і підвищення конкурентоспроможності підприємств [2]. У своїй роботі Соколюк Г.О. визначив основні проблеми та можливості забезпечення конкурентоспроможності підприємств при виході на зовнішні ринки в умовах євроінтеграції [3]. Дикань О.В. обґрунтувала комплекс заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності українських промислових підприємств в умовах євроінтеграції [4]. Калініченко О.І. розглянув основні фактори, які обумовлюють конкурентоспроможність вітчизняної транспортної системи та умови її забезпечення [5]. Проте, попри велику кількість досліджень, виникає необхідність проведення системного дослідження забезпечення конкурентоспроможності саме морської транспортної інфраструктури.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є узагальнення та систематизування теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для визначення теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності спочатку необхідно встановити сутність поняття "забезпечення конкурентоспроможності". Коваленко О.М. поняття "забезпечення конкурентоспроможності" розглядає як "процес здійснення систематизованих та впорядкованих видів діяльності, метою яких є досягнення необхідного рівня конкурентних переваг на стратегічних напрямках діяльності підприємства" [6, с. 268]. Згідно з групою авторів Черниш І.В., Кузьменко Л.Ю., Новаковської М.С., забезпечення конкурентоспроможності — це "цілеспрямований процес, що підтримує наявні та формує нові конкурентні переваги, які надають можливість отримувати підприємству позитивні результати своєї господарської діяльності" [7, с. 160]. Під забезпеченням конкурентоспроможності Лісовська Л.С. та Катаєв А.В. розуміють

як "здійснення систематизованих та впорядкованих видів діяльності, які спрямовані на досягнення необхідного рівня конкурентних переваг на стратегічно важливих напрямках діяльності" [8, с. 329]. Група авторів Бурцева Т.А., Сизов В.С. та Цень О.А. вважають, що забезпечення конкурентоспроможності — це, "передусім, філософія управління всією системою в умовах ринку, що орієнтується на вирішення наступних задач: дослідження потреб споживачів та тенденцій їх розвитку; оцінка поведінки та можливостей конкурентів; дослідження стану та тенденції розвитку ринку; пізнання оточуючого середовища та його тенденції; вміння створювати такий товар, щоб споживач віддав перевагу створеному товару, а не товару конкурента; реалізація перерахованих завдань на довготривалу перспективу" [9].

Контент-аналіз літературних джерел [10; 11, с. 115; 12, с. 19; 13, с. 271] дозволив встановити, що головним дієвим засобом забезпечення конкурентоспроможності є система управління конкурентоспроможністю, оскільки ефективний процес управління конкурентоспроможністю забезпечує збільшення обсягів виробництва, надання нових якісних послуг та товарів, розширення асортименту товарів та послуг, пошук нових партнерів, оновлення науково-технічної складової тощо, цим самим забезпечується підвищення конкурентоспроможності завдяки наявним конкурентним перевагам [7, с. 160].

Важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності об'єкта господарювання є використання характерної складової організації та системи управління надання послуг та реалізацією товарів. Розробка теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності галузі стає однією з найважливіших завдань, без якої суб'єктам складно вижити на ринку в конкурентному середовищі та отримати бажаний результат своєї діяльності. Оскільки було встановлено, що обов'язковою умовою забезпечення конкурентоспроможності є управління, то для ефективного управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури необхідно теоретико-методичне підґрунтя. Управління конкурентоспроможністю інфраструктурної галузі базується на застосуванні його основних положень, відповідно до яких головними елементами управління є ціль, об'єкт та суб'єкт, принципи, методи та інструменти, а також функції управління [14; 15, с. 292; 16, с. 13]. Є велика кількість принципів управління конкурентоспроможністю інфраструктурної галузі [17, с. 10—12; 18, с. 71—72; 19, с. 26—27], серед яких можливо виділити наступні: адаптивність, системність та комплексність, стратегічна значимість, гнучкість, синергічність, послідовність, ієрархічність, інтегрованість, конгруентність, інноваційність. Інструменти управління конкурентоспроможністю інфраструктурної галузі, можна виокремити та розподілити їх за способом створення конкурентних переваг [20—22]: фінансові, соціально-економічні, організаційні, технологічні, інформаційні, соціально-психологічні. Аналіз наукової літератури [20, с. 101; 23, с. 68; 24, с. 131; 25] свідчить про те, що наразі існує велике різноманіття методів управління конкурентоспроможністю, але з огляду на тему дослідження можна виокремити наступні методи: фінансові, соціально-економічні, організаційні, соціально-психологічні, технологічні, інформаційні.

На підставі вищезазначеного та основних елементів управління (ціль, об'єкт та суб'єкт, принципи, методи, інструменти, функції) сформульовано теоретико-методичні засади забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури (рис. 1).

Запропонована схема обґрунтованих теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури дозволить адекватно визначати завдання, приймати ефективні управлінські рішення, розробляти заходи відносно підвищення конкурентоспроможності, підтримувати необхідний рівень конкурентної позиції, а також забезпечить пристосування морської транспортної інфраструктури до нестабільних конкурентних умов.

Ціллю забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури є забезпечення стійкості, сталого функціонування та досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності МТІ на ринку морських перевезень за будь-яких політичних, соціально-економічних та інших змін у зовнішньому середовищі. На досягнення даної цілі впливає ресурсне секвестрування, яке залежить від умов світового ринку морських послуг та включає багато факторів: політичні, правові, економічні, технічні, природно-кліматичні, соціальні, інституційні, демографічні тощо.

Завдання забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури можна окреслити як підвищення рівня обслуговування, ефективне керування активами, покращення процесів інфраструктури та ефективне використання технологій.

Об'єктом є рівень конкурентоспроможності, який відповідає необхідним умовам для забезпечення її життєздатності, для вирішення завдань із забезпеченням конкурентних позицій та збереження існуючих та вдосконалення нових конкурентних переваг.

Суб'єктами — є коло осіб, які відносяться до скоординованої системи забезпечення морегосподарського комплексу та беруть участь у розробленні та здійсненні адміністративних рішень у сфері забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури, такі як державні урядові організації, міністерство інфраструктури, адміністрації морських портів, керівництво морських портів та суднохідних підприємств тощо.

За допомогою впливу суб'єкта на об'єкта конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури формується результат досягнення необхідного рівня

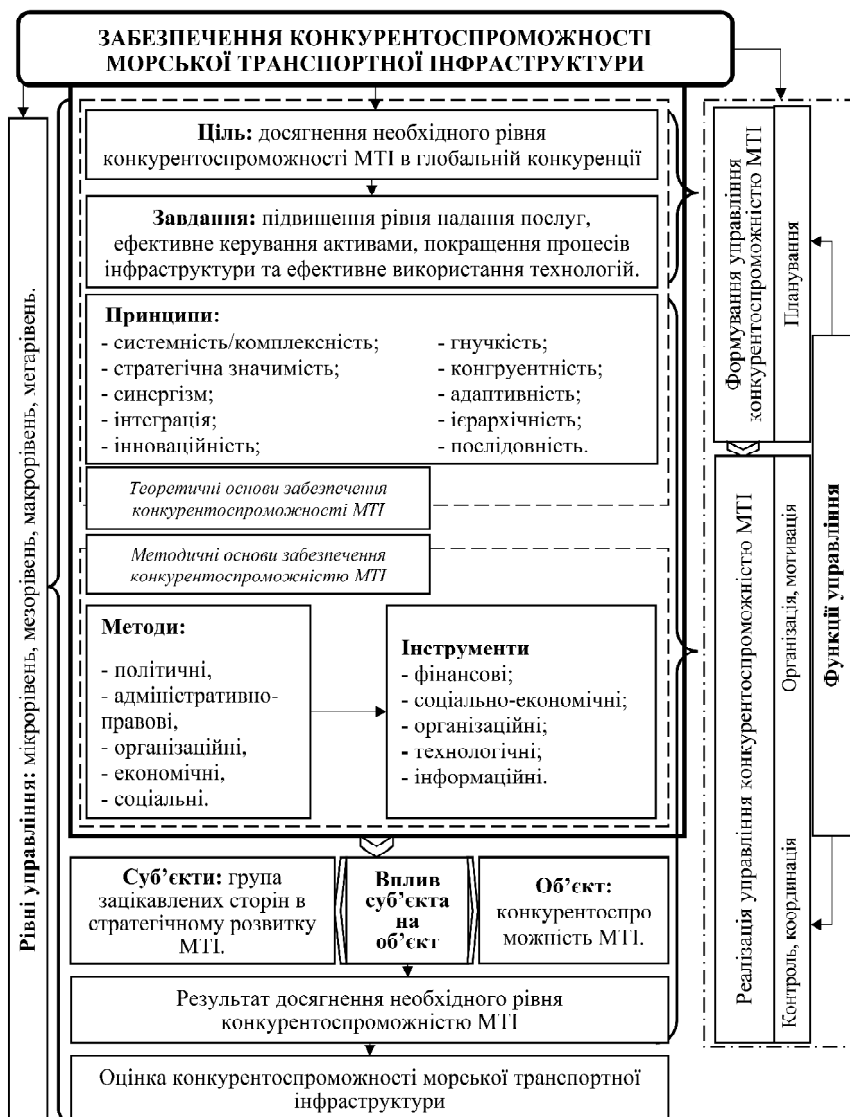

Рис. 1. Контур теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури

Джерело: складено автором.

конкурентоспроможністю МТІ як елемента реалізації теоретико-методичних засад.

Забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури на ринку морських перевезень є розвитком світового ринку. Так, морські перевезення представляють собою підсистему, яка пов'язана з управлінням на різних рівнях (мега-, макро-, мезо- рівні) шляхом впровадження принципів, методів та інструментів впливу на конкурентоздатність морської транспортної інфраструктури з узгодженням інтересів усіх зацікавлених груп у стратегічному розвитку морської транспортної інфраструктури.

Ефективне функціонування морської транспортної інфраструктури повинно забезпечуватися за допомогою реалізації наступних принципів:

1) адаптивність — забезпечення високого рівня пристосування до динамічних змін ринкового середовища та здатності конкурувати на світових ринках морських перевезень;

2) системність та комплексність — конкурентоспроможність морської транспортної інфраструктури необхідно розглядати як сукупність взаємозалежних та взаємопов'язаних компонентів цілісної системи, орієнтованої на досягнення своєї мети;

3) стратегічна значимість — у процесі планування та реалізації стратегій конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури варто вирішувати не тільки поточні задачі, а й, встановлювати та досягати стратегічні цілі економічного зростання держави у глобальному середовищі;

4) гнучкість — здатність перетворення процесів формування конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури з урахуванням умов постійно змінного середовища з мінімізацією втрат часу та ресурсів;

5) синергізм — досягнення найкращого ефекту у формуванні конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури, поєднуючи основні елементи її формування в єдину систему;

6) послідовність — усі заплановані або впроваджені дії щодо управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури повинні здійснюватися в часі й просторі у чітко встановленій послідовності;

7) ієрархічність — формування багаторівневої структури управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури;

8) інтегрованість — забезпечення необхідної узгодженості дій на всіх рівнях управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури, її об'єктивну та функціональну координацію;

9) конгруентність — узгодженість інтересів усіх зацікавлених сторін у стратегічному розвитку морської транспортної інфраструктури;

10) інноваційність — впровадження у процес управління інноваційних технологій і засобів комунікації, застосування сучасних моделей управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури, які є підґрунтям довготривалого лідерства серед конкурентів.

Для забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури, доречно буде використовувати політичні, адміністративно-правові, організаційні, економічні та соціально-психологічні методи. Політичні методи впливають на конкурентоспроможність морської транспортної інфраструктури у вигляді заходів щодо інституціоналізації політичних відносин та взаємодії суб'єктів управління у даній галузі. Адміністративно-правові методи засновані на застосуванні нормативно-правових норм, таких як міжнародне морське право, міжнародні угоди, національне законодавство. Організаційні методи реалізуються у вигляді заходів щодо створення інституцій управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури, формування єдиної морської зони тощо. Економічні методи реалізуються за допомогою фінансування інфраструктурних проєктів, встановлення адекватних цін на послуги морської транспортної інфраструктури тощо. Соціально-психологічні методи включають здійснення впливу на соціопсихологічні відносини між працівниками, створюючи належний морально-психологічний

клімат у колективі, а також інформаційну діяльність щодо просування концепції підвищення безпеки та гарантування сталого розвитку морської транспортної інфраструктури.

Забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури передбачає впровадження низки інструментів таких, як підвищення ефективності державного регулювання у сфері конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури, створення сприятливих умов для бізнесу в морських портах або в прилеглих територіях, інтеграція морської транспортної інфраструктури в транспортну систему, впровадження сучасних інтегрованих інформаційних технологій. Фінансові інструменти як компонент управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури передбачають залучення інвестицій у розвиток і модернізацію об'єктів морської транспортної інфраструктури, стратегія фінансової безпеки морських портів та структурних підрозділів морської транспортної інфраструктури (достатній рівень фінансової стійкості, платоспроможність, ліквідність тощо). Соціально-економічні інструменти забезпечують інтенсифікацію бізнесу в морських портах та суміжних підприємствах, яка встановлює взаємозалежність між кількістю підприємств, що функціонують у сфері морської транспортної інфраструктури, та рівнем обслуговування та задоволення потреб споживачів і конкуренцією. Організаційні інструменти передбачають інтеграцію морських портів до світового ринку морських перевезень. Об'єднані зусилля морської транспортної інфраструктури загалом та інших сервісних компаній з надання інтегрованих послуг з морських вантажоперевезень дозволяють створити глобальну сервісну мережу, яка в кінцевому підсумку посилить конкурентні переваги МТІ на світовому ринку. Технологічні інструменти забезпечують впровадження системи інтермодальних та мультимодальних перевезень. Об'єднання зусиль морських портів, стивідорів та інших сервісних підприємств з ціллю надання комплексних послуг з обробки та транспортування дозволяють створити глобальні сервісні мережі, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури та країни загалом. Також до організаційного інструменту належить і державне регулювання у сфері управління морської транспортної інфраструктури, тобто створення системи державного нормативно-правового забезпечення, програм державної підтримки, модернізацію об'єктів морської транспортної інфраструктури тощо.

Розвинена морська транспортна інфраструктура, яка інтегрована у розгалужену транспорту систему, може зменшити витрати на пасажирські та вантажні перевезення. Можливості найбільш значного покращення показників, що визначають рівень конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури, спрямовані на скорочення часу обслуговування, тобто реалізації доставки від "дверей до дверей". Інкорпорація морських портів до інтермодальних та мультимодальних транспортних систем дозволить зв'язати ланцюги поставок морським та іншими видами транспорту, створивши, таким чином, якісно но-

вий вид транспортного обслуговування з високим рівнем обслуговування та швидкістю доставки. Інформаційні інструменти забезпечують впровадження сучасної інтегрованої інформаційної інфраструктури збільшити можливості ефективного управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури. Розвиваючи гнучкість управління морською транспортною інфраструктурою для адаптації до змін міжнародної конкуренції, в управлінні морською транспортною інфраструктурою варто застосовувати ефективні системи обробки даних, що підтримують управління та пов'язані з цим результати. Також впровадження інтегрованої інформаційної інфраструктури є інструментом досягнення необхідного рівня безпеки в морських портах та в морському мореплаванні.

Важливо зазначити, що перелік конкретних інструментів змінюється в залежності від пертурбацій на світовому ринку, появи нових інструментів, поліпшення базових елементів управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури, тобто об'єктивного процесу оновлення.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, представлена структура і зміст теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури у вигляді запропонованого контуру є універсальною схемою та може бути використана в якості базової моделі для забезпечення конкурентоспроможності морської інфраструктури та будь-якого морського торговельного порту (на мікрорівні) у економічній системі. Формування теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури вимагає практичного застосування та виступає підґрунтям для формування систем управління конкурентоспроможністю на рівні кожного окремого суб'єкта підприємництва морської транспортної інфраструктури.

Література:

1. Драган О.І. Система забезпечення конкурентоспроможності підприємств: методологічні аспекти. Економіка, управління та адміністрування. 2008. № 2 (44). С. 239—246.
2. Коротков А.М., Еленева Ю.В. Конкурентоспособность предприятия: подходы к обеспечению, критерии, методы оценки. Маркетинг в России и за рубежом. 2001. № 6. С. 59—67.
3. Соколюк Г.О. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств у контексті євроінтеграційних процесів. Проблеми економіки. 2015. № 3. С. 86—92.
4. Дикань О.В. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах євроінтеграції. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2014. № 47. С. 183—186.
5. Калініченко О.І. Напрямки забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної транспортної системи. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2011. № 34. С. 77—82.
6. Коваленко О. М. Проблеми та передумови забезпечення конкурентоспроможності сучасного харчового підприємства. Праці Одеського політехнічного університету: Науковий та науково-виробничий збірник. 2011. № 1 (35). С. 267—272.
7. Черниш І.В., Кузьменко Л.Ю., Новаковська М.С. Процес управління конкурентоспроможністю підприємств. Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2019. № 24. С. 151—162.
8. Лісовська Л.С., Катаєв А.В. Формування механізму забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства. Проблеми економіки та управління. 2010. № 668. С. 328—333.
9. Бурцева Т.А., Сизов В.С., Цень О.А. Управление маркетингом. Москва: Экономистъ, 2005. 271 с.
10. Безус П.І., Терепенко В.І. Управління конкурентоспроможністю організації в умовах євроінтеграції. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_5_20 (дата звернення: 08.11.2018).
11. Стельмашук Н.А. Структура маркетингового управління конкурентоспроможністю аграрних товаровиробників. Інноваційна економіка. 2013. № 8. С. 111—117.
12. Журавель А.І. Система забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 1. С. 18—19.
13. Коваленко О.М. Проблеми та передумови забезпечення конкурентоспроможності сучасного харчового підприємства. Праці Одеського політехнічного університету. 2011. № 1 (35). С. 268—274.
14. Кирчата І.М. Оцінка конкурентного потенціалу в системі управління конкурентоспроможністю підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Маріуполь: ПДТУ, 2007. 20 с.
15. Ільницька Г.Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством. Наук. вісник Українського державного лісотехнічного університету. 2004. № 14 (7). С. 291—294.
16. Добрянська Н.А., Варгатюк М.О. Теоретичні основи управління конкурентоспроможністю підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 20. С. 84—87.
17. Шинкаренко В.Г. Обоснование принципов управления конкурентоспособностью предприятия. Економіка трансп. комплексу. Харків: ХНАДУ, 2018. № 32. С. 5—16.
18. Шевчук А.М., Ігнатушина А.В. Управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання. Вісник ЗДІА. 2011. № 2. С. 68—77.
19. Павлова Т.В., Сабадирьова А.Л., Салавеліс Д.Е. Оцінка конкурентоспроможності підприємства переробної галузі і розробка рекомендацій щодо її підвищення. Одеса, 2013. 172 с.
20. Николюк О.М. Формування конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства: теорія, методологія, практика: дис.... д-ра екон. наук, спец.: 08.00.04. Житомир: Житомирський нац. ун-т, 2017. 506 с.
21. Самуляк В.Ю. Класифікація інструментів управління економічним розвитком промислових підприємств. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16964/1/232-Samulyak-380-382.pdf> (дата звернення: 21.11.2018).

22. Сидоренко А.В. Связь менеджмента и его роль в конкурентоспособности организации. 2018. URL: <http://econf.rae.ru/pdf/2014/12/3936.pdf> (дата звернення: 21.11.2018).

23. Касич А.О., Глуценко Д.О. Теоретичні та практичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства. Економіка та держава. 2016. № 11. С. 65—70.

24. Кравчук Н.М., Ареф'єва О.В., Катан М.Я. Теоретичні основи управління конкурентоспроможністю авіатранспортного підприємства. Проблеми економіки. 2018. № 4. С. 127—134.

25. Шмиголь Н.М., Соловйов О. Методи управління конкурентоспроможністю галузі промисловості. doi: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-10> (дата звернення: 15.04.2019).

References:

1. Dragan, O. (2008), "System of ensuring competitiveness of enterprises: methodological aspects", Economics, Management and Administration, vol. 2 (44), pp. 239—246.

2. Korotkov, A., Eleneva, Yu. (2001), "Enterprise competitiveness: approaches to security, criteria, assessment methods", Marketing in Russia and Abroad, vol. 6, pp. 59—67.

3. Sokoliuk, G. O. (2015), "Problems of Ensuring Competitiveness of Ukrainian Enterprises in the Context of European Integration Processes", Problemy ekonomiky, vol. 3, pp. 86—92.

4. Dykan, O. V. (2014), "Ensuring the competitiveness of industrial enterprises in the conditions of European integration", The bulletin of transport and industry economics, vol. 47, pp. 183—186.

5. Kalinichenko, O. (2011), "Directions for ensuring the competitiveness of the domestic transport system", The bulletin of transport and industry economics, vol. 34, pp. 77—82.

6. Kovalenko, A. M. (2011), "Problems and preconditions of ensuring competitiveness of a modern food industry enterprise", Pratsi Odes'koho politekhnichnoho universytetu: Naukovyj ta naukovo-vyrobnychyj zbirnyk, vol. 1 (35), pp. 267—272.

7. Chernysh, I. V. Kuzmenko, L. Yu. and Novakovska, M. S. (2019), "Process of competitiveness of enterprises", Visnyk Volyns'koho instytutu ekonomiky ta menedzhmentu, vol. 24, pp. 151—162.

8. Lisovskaya, L. S., Kataev, A. V. (2010), "Formation of a mechanism for ensuring the competitiveness of industrial enterprises", Economics and Management Issues, vol. 668, pp. 328—333.

9. Burtseva, T. A. Sizov, V. S. and Tsen, O. A. (2005), Upravlenie marketingom [Marketing Management], Ekonomyst', Moscow, Russia.

10. Bezus, P. I. and Terefenko, V. I. (2017), "Management organization in the competitiveness of european integration managing change in output", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 5, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_5_20 (Accessed: 08 March 2021).

11. Stelmashchuk, N. A. (2013), "The structure of marketing management of the competitiveness of

agricultural producers", Innovative economy, vol. 8, pp. 111—117.

12. Juravel, A. (2016), "Support system of industrial enterprises competitiveness", Economics. Finances. Law, vol. 1, pp. 18—19.

13. Kovalenko, A. M. (2011), "Problems and preconditions of ensuring competitiveness of a modern food industry enterprise", Proceedings of Odessa Polytechnic University, vol. 1 (35), pp. 268—274.

14. Irchata, I. M. (2007), "Assessment of competitive potential in the management system of enterprise competitiveness", Ph.D. Thesis, Economics and business management, Pryazovsky State Technical University, Mariupol, Ukraine.

15. Ilnitska, G. Y. (2004), "Formation of the financial-economic mechanism of the enterprise's management", Scientific Bulletin of UNFU, vol. 14 (7), pp. 291—294.

16. Dobriansky, N. and Varhatiuk, M. (2015), "Theoretical foundations of competitiveness management of the enterprise", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 20, pp. 84—87.

17. Shynkarenko, V. (2018), "Justification of the principles of enterprise competitiveness management", Ekonomika transportnoho kompleksu, vol. 32, pp. 5—16.

18. Shevchuk, A. M. and Ignatushina, A. V. (2011), "Management of competitiveness of business entities", Humanities Bulletin of Zaporizhzhie State Engineering Academy, vol. 2, pp. 68—77.

19. Pavlova, T.V Sabadirova, A.L. and Nightingale, D.E. (2013), Otsinka konkurentospromozhnosti pidpriemstva pererobnoi haluzi i rozrobka rekomendatsij schodo ii pidvyschennia [Assessment of competitiveness of processing industry enterprise and development of recommendations for its improvement: research report], Odessa, Ukraine.

20. Nikolyuk, O. M. (2017), "Formation of competitiveness of agricultural enterprise: theory, methodology, practice", Abstract of Doctor of Economics, Economics and business management, Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr, Ukraine.

21. Samulyak, V. Y. (2012), "Classification of management tools for economic development of industrial enterprises", available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16964/1/232-Samulyak-380-382.pdf> (Accessed: 10 March 2021).

22. Sidorenko, A. V. (2018), "Communication management and its role in the competitiveness of the organization", available at: <http://econf.rae.ru/pdf/2014/12/3936.pdf> (Accessed: 10 March 2021).

23. Kasych, A. and Gluschenko, D. (2016), "Theoretical and practical aspects of enterprises competitiveness management", Ekonomika ta derzhava, vol. 11, pp. 65—70.

24. Arefieva, O. V. Kravchuk, N. M. and Katan M. Ya. (2018), "Theoretical Bases for Managing Competitiveness of an Air Transport Enterprise", The problem of economy, vol. 4, pp. 127—134.

25. Shmygol, N. and Solovyov, O. (2019), "Methods of the industry competitiveness management", available at: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-10> (Accessed: 15 March 2021).

Стаття надійшла до редакції 19.03.2021 р.